

Pojem a právní důsledky překročení mezí nutné obrany a krajní nouze

Abstrakt

Předkládaná diplomová práce se zabývá trestněprávními instituty nutné obrany a krajní nouze, zejména pak jejich zákonnými podmínkami a právními následky spojenými s nedodržením těchto podmínek. V systému českého trestního práva oba instituty zauímají místo mezi zákonem výslovně upravenými okolnostmi vylučujícími protiprávnost. Jde o významné instituty, které umožňují každému vystoupit na ochranu oprávněných zájmů svých či oprávněných zájmů jiné osoby, státu či celé společnosti v situacích, kdy se tyto zájmy ocitly v ohrožení určitého nebezpečí a za tímto účelem povolané orgány veřejné moci nejsou s to jejich náležitou ochranu zajistit. Právě skutečnost, že ke spáchání činu došlo v rámci krajní nouze či nutné obrany, přitom vylučuje protiprávnost takového jednání, a tudíž i trestní postih s ním spojený. Aby však bylo možné takové jednání považovat za právem dovolené a pro společnost prospěšné, je nezbytné, aby byly dodrženy podmínky a meze, které trestní zákoník pro jednání v krajní nouzi a nutné obraně stanoví.

Tato práce si klade za cíl tyto jednotlivé podmínky a meze komplexně zanalyzovat, v návaznosti na to pak také vymezit pojem a jednotlivé druhy excesu z krajní nouze a nutné obrany. Práce rovněž důkladně zkoumá právní důsledky nedodržení těchto podmínek a hodnotí, zda současný legislativní stav umožňuje adekvátně zohlednit skutečnost, že ke spáchání trestného činu došlo v důsledku excesu.

Za tímto účelem je práce systematicky rozdělena do pěti kapitol. První kapitola slouží k uvedení čtenáře do problematiky okolností vylučujících protiprávnost v širším kontextu tím, že vymezuje pojem protiprávnosti, obecně vymezuje pojem, druhy a význam okolností vylučujících protiprávnost, odlišuje je od důvodů zániku trestnosti, zániku trestu a důvodům beztrestnosti. Ačkoli jsou instituty krajní nouze a nutné obrany v této práci rozebírány primárně z pohledu trestního práva, první kapitola obsahuje též srovnání s týmiž instituty z pohledu správněprávní a občanskoprávní úpravy. Druhá kapitola nabízí přehled vývoje právní úpravy institutů krajní nouze a nutné obrany od vzniku samostatného Československa. Třetí a čtvrtá kapitola shodně nejprve vymezují pojem a význam obou institutů, následně je výklad soustředěn na rozbor jednotlivých zákonných podmínek jejich uplatnění a konečně pak na rozbor jednotlivých druhů excesů, které se k nim váží, tj. případů, kdy nejsou tyto zákonné podmínky dodrženy ve všech směrech. Pátá kapitola poté na výklad o excesu plynule navazuje,

neboť podrobně rozebírá, jaké právní důsledky je možné s excesivním jednáním spojit a zda v tomto směru existuje určitý prostor pro zlepšení právní úpravy.

Klíčová slova

Krajní nouze, nutná obrana, exces